

Vergeet-mij-nietjes

Waterlepeltes

René (R.C.M.J.) van Moorsel & Baudewijn Odé***

* Eykmanlaan 407, 3571 JR Utrecht.

** Stichting FLORON, Postbus 9514, 2300 RA Leiden;

e-mail: ode@floron.leidenuniv.nl

Inleiding

Het onderscheid tussen Echt waterlepeltes¹ (*Ludwigia palustris*) en Waterpostelein (*Lythrum portula*) levert in het veld soms problemen op. Beide soorten groeien langs oevers en in natte pioniersituaties en kunnen daar soms zelfs door elkaar groeien. Met de Heukels' Flora van Nederland² kunnen aan de hand van bloem- of vruchtkenmerken exemplaren op naam worden gebracht. Voor het onderscheid tussen *Lythrum portula* en *Ludwigia palustris* zijn deze kenmerken echter niet nodig, aangezien de bladvorm van beide soorten heel kenmerkend is.

In dit vergeet-mij-nietje willen we een aantal verwante soorten uit de geslachten *Lythrum* en *Ludwigia* presenteren die met elkaar verward kunnen worden. Het gaat om zeldzame soorten, die al dan niet nieuw zijn voor Nederland of – gezien hun recente uitbreiding in België en Duitsland^{3 4} – hier mogelijk binnenkort zijn te verwachten.

Waterlepeltes

De vegetatieve kenmerken van Echt waterlepeltes (*Ludwigia palustris*) en Waterpostelein (*Lythrum portula*) laten zich eenvoudig samenvatten. Beide soorten hebben boven water liggend-opstijgende stengels met tegenoverstaande bladen. De bladvorm verschilt (zie ook Fig. 1):

Bij *Ludwigia palustris* hebben vrijwel alle bladen een spitse bladtop, hoogstens een enkel blad heeft een afgeronde top. De bladlengte varieert van enkele millimeters tot ca. 4 cm.

Lythrum portula heeft min of meer spatelvormige bladen met een ronde top, nooit met een spitsje. De bladlengte varieert van enkele millimeters tot ca. 2 cm.

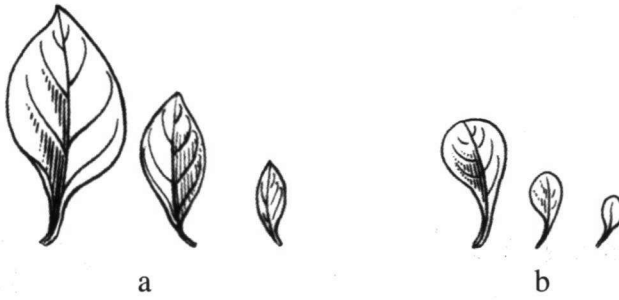

Fig. 1. Bladen van verschillende grootte van a. *Ludwigia palustris* en b. *Lythrum portula*. Afbeeldingen op ongeveer ware grootte.

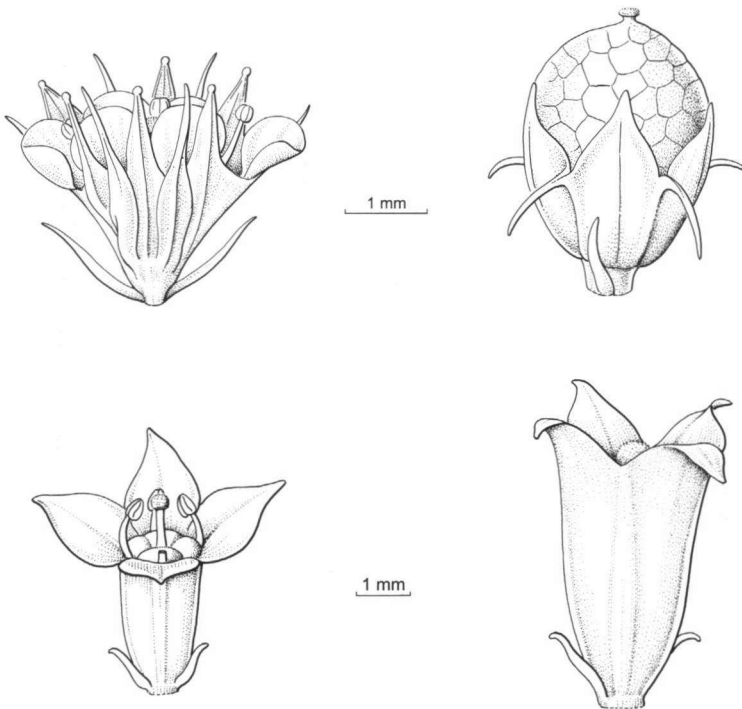

Fig. 2. Bloemen (links) en vruchten (rechts) van *Ludwigia palustris* (boven) en *Lythrum portula* (onder); tekeningen naar Ross-Graig.⁷

Er zijn natuurlijk ook een aantal generatieve kenmerken om beide soorten te kunnen onderscheiden (zie ook Fig. 2):

De bloem van *Ludwigia palustris* heeft nooit een kroon en een bijkelk ontbreekt.

De bloem van *Lythrum portula* heeft een bijkelk en een onbeduidende, witachtige tot paarsroze kroon van ca. 1 mm lang, welke echter spoedig afvalt of zelfs kan ontbreken.

Verwante *Ludwigia*-soorten

Binnen het geslacht *Ludwigia* is met de recente vestiging van Waterteunisbloem⁵ (*Ludwigia grandiflora*; syn. *L. uruguayensis*) op enkele plaatsen een nieuwe verwilderde soort voor de Nederlandse flora opgedoken. Het is niet uit te sluiten dat een verwante soort, het Postelein-waterlepelkje (*Ludwigia peploides*), Nederland ook zal bereiken. Deze soort breidt zich inmiddels in België³ uit. Beide *Ludwigia*'s zijn over het algemeen forse rechtop staande planten met verspreid staande, lancetvormige bladen en grote gele bloemen. Ze zijn daarmee gemakkelijk te onderscheiden van Echt waterlepelkje (*Ludwigia palustris*).

Tenslotte kan als ontsnapte aquarium- of vijverplant *Ludwigia natans* opduiken.⁴ Onder deze noemer gaan mogelijk een aantal soorten of zelfs hybriden met *Ludwigia palustris* schuil. Ze zijn goed te onderscheiden van *Ludwigia palustris* aan de hand van de kleine gelige bloemen. Bij *Ludwigia palustris* ontbreekt de bloemkroon immers. De verschillen tussen deze *Ludwigia*-soorten zijn in Tabel 1 op een rij gezet.

Tabel 1. Verschillen tussen *Ludwigia palustris*, *L. natans* (en verwanten), *L. peploides*, en *L. grandiflora*.

kenmerk	<i>Ludwigia palustris</i>	<i>Ludwigia natans</i> (en verwanten)	<i>Ludwigia peploides</i>	<i>Ludwigia grandiflora</i>
groeiwijze	liggend	liggend-opstijgend	rechtopstaand	rechtopstaand
bladvorm	eirond tot tot elliptisch	eirond lancetvormig	lancetvormig	elliptisch
bloemkroon	afwezig			
kleur	—	lichtgeel tot crème	geel	geel
lengte	—	ca. 0.5 mm lang	7–17 mm lang	12–23 mm lang

Tabel 2. Verschillen tussen *Lythrum hyssopifolia* en *L. junceum*.

kenmerk	<i>Lythrum hyssopifolia</i>	<i>Lythrum junceum</i>
groeiwijze	meest rechtopstaand	liggend-opstijgend tot rechtopstaand
kroon	2–3 mm, roze	5–6 mm, purper
meeldraden	enkele boven de kelktanden uitstekend	niet uitstekend

Verwante *Lythrum*-soorten

Binnen het geslacht *Lythrum* is het van belang te wijzen op twee zeldzame kleine soorten: *Lythrum hyssopifolia* en *Lythrum junceum*. Beide soorten, waarvan alleen *Lythrum hyssopifolia* wordt vermeld in de Heukels' Flora van Nederland², lijken sterk op elkaar. Ze hebben beide smalle, verspreid staande, bijna zittende bladen en kleine bloemen. Bij beide soorten is de kelkbuis veel langer dan breed, in tegenstelling tot *Waterpostelein* waar de kelkbuis ongeveer even lang als breed is. De verwarring wordt geïllustreerd aan de aanwezigheid van onjuist gedetermineerd materiaal in de collectie van het Nationaal Herbarium Nederland / Leiden branch, maar ook de foto van *Lythrum hyssopifolia* in de HIFN⁶ blijkt tot *Lythrum junceum* te moeten worden gerekend. De verschillen tussen beide *Lythrum*-soorten staan genoemd in Tabel 2.

1. De naam *Waterlepelkje* (de oude naam voor *Ludwigia palustris*) geldt voor het gehele genus *Ludwigia*, dat in het Nederlandse taalgebied thans verscheidene soorten telt. In overeenstemming met de naamgeving door Belgische collega's is de nieuwe naam voor *L. palustris*: *Echt waterlepelkje*.
2. R. van der Meijden. 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22. Groningen.
3. J. Lambinon, J.E. de Langhe, L. Delvosalle & J. Duvigneaud. 1998. Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden, 3e druk. Meise.
4. E. Garve & R. van der Meijden. 1997. *Ludwigia natans* Elliot bei Hannover sowie Hinweise zur Bestimmung adventiver *Ludwigia*-arten. Flor. Rundbr. 31: 9–12.
5. J.J. Kleuver & W.J. Holverda. 1995. *Ludwigia uruguayensis* (Camb.) Hara (Onagraceae) verwilderd. Gorteria 21: 99–100.
6. R. van der Meijden. 1998. CD-ROM: Heukels' Interactieve Flora van Nederland. Groningen.
7. S. Ross-Graig. 1958. Drawings of British Plants 11: pl. 14 & pl. 17. Londen; tekeningen bijgewerkt naar herbarium materiaal.